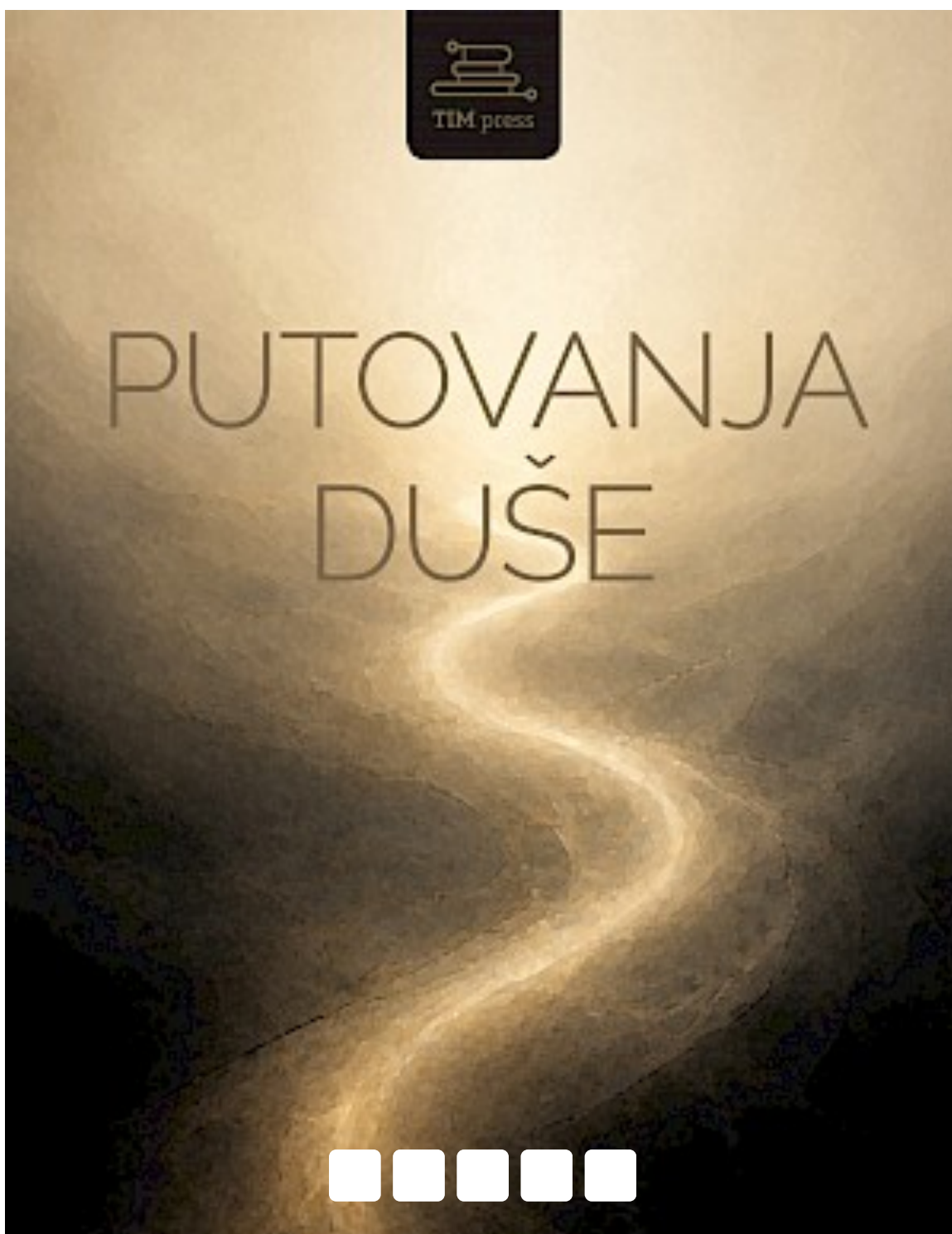

Čitaonica u komšiluku: Za ono (barem) malo duše

0

Kao što je Milan Kundera svojom ironijski-melankoličnom „Knjigom smijeha i zaborava“, ispis(iv)ao povijest vlastite duše, ili pak Predrag Matvejević opis(iv)ao život „Između azila i egzila“, a Jan Patočka u svom monumentalnom, trotomnom djelu „Staranje o duši“ uznosio heretičku i stvaralačku (ne)moć duše, tako dr Predrag Finci (1946), sarajevski Židov i do početka rata u BiH profesor estetike na tamošnjem sveučilištu, a od 1993. emigrant sa londonskom adresom (do 2011. istraživač na University College of London), gdje danas provodi svoje umirovljeničke dane posvećen pisanju knjiga strasno propituje „Putovanja duše“ („TIM press“, Zagreb, 2026), kako glasi naslov njegovog najnovijeg djela.

FRAGMENTI VLASTITE BIOGRAFIJE

Radi se o 30-ak maestralnih priča i eseja (uz nekoliko minucioznih pjesničkih uradaka) koji se bez imalo pretjerivanja mogu nazvati krunom njegova bogata filozofsko-književna opusa (dosad je objavio 30-ak knjiga), ali i štivom kakvo je na tzv. bhs jezicima teško pronaći, budući je (na)pisano originalnim, po-etički nadahnutim i suptilnim izričajem estetski raskošne jedinstvenosti koja naprosto očarava svojom ljepotom i iskrenošću, plijeni svojom smirenom, dubokom mudrošću, kao i (o)porukom dobrote kao biti našeg mišljenja (i) slobode. Autor tvrdi da su „Putovanja duše“ zapravo nastavka knjige „U unutarnjem, istina“ (isti izdavač, 2022), a u taj „ciklus“ mirne duše bi se mogao uvrstiti „Sve dok“ (Zagreb, 2021) u kojem je također ispisao više nego dojmjljive tekstove o traganju za vlastitom dušom pokušavajući na taj način objediniti krhotine i fragmente vlastite biografije.

Oslonjen na niz njemu dragih filozofa i pisaca (od Platona, Aristotela, Descartesa, Spinoze i Leibniza, preko Kanta, Hegela i Goethea do Thomasa Manna, Freuda i Junga), ali i autora iz drugih područja znanosti i umjetnosti, nadovezujući se na ogromno znanje i erudiciju koje posjeduje, ali još i više na emocije, kao i na osobno iskustvo koje je silom tegobnih životnih (ne)prilika stekao, Finci je kroz tematski povezane tekstove „o posjetu jednom muzeju, o čuvenim legendama, o tugaljivim pjesmama... o kućnim ljubimcima i drugim životinjama, o dobrim ljudima, o jednom slikaru, o mjeri i prekoračenju, o tome što su Ja i duša filozofa, o ogledanju i prožimanju, o Kantovom shvaćanju besmrtnosti duše, o odnosu tijela i duše te napokon može li duša biti vječna“ (čemu je na kraju, kako poluironijski kaže „pridodao još poneku riječ“), impresivnom sposobnošću i umijećem riječi izložio različite nazore o tomu što bi to u stvari duša mogla biti, odnosno što on osobno misli da duša jest.

CIJELI ŽIVOT

Osvrćući se neizravno na svoje stvaralaštvo u cjelini, dr Finci je „priznao“ da je o duši stalno pisao, ali nikad tako izravno kao sada; naime u već kasnoj jeseni vlastitog života očito je došao do točke kada naprosto zna da mu je vrijeme „svođenju računa“, a u toj priči „pitanje duše“ i načina „staranja“ o njoj kroz „totalitet“ osobnog inteligibilnog i emocionalnog života nesumnjivo zauzima središnje mjesto. Finci je uvjeren kako ono što nazivamo dušom pokreće naš život, a „naš život smještamo u dušu“. Ili kako kaže: „Duša jest, a nema je; ne može biti pokazana, a u biću jest“. I utoliko ovo nije samo knjiga koja pokušava nemoguće: odgonetnuti što duša jest, jer jednoznačnih odgovora naprosto nema, ne postoji nekakva opće prihvatljiva, zadovoljavajuća definicija, već je to prije riječ „o različitim događanjima i stanjima različitih duša, zato jer je svaka duša za sebe i svaka svoje iskustvo“. Utoliko je svaka duša ujedno i priča „o unutarnjem“, svaka je jedinstvena i nikad i ni u koga nije jednostavna; kao što bi to rekao Heraklit „osobnost u čovjeku, njegov je usud“, na što se nadovezuje Finci i pomalo šaljivo, ali u biti duboko istinito zaključuje: „Svatko je svoj demon“.

Naše djelo(vanje) rad je naše duše, a u ovu knjigu Finci je utkao cijeli svoj život, sa svime dobrim i lošim, lijepim i ružnim, pametnim i glupim, istinitim i lažnim što nosi sa sobom, jer sa vlastitim se demonima moramo znati moći i htjeti (iz)boriti, naravno ukoliko nam je uopće stalo do duše i ukoliko stvarno želimo biti, a ne samo postojati. (S)misao života o(p)staje, ili se osvaja u duhu, a svaki naš poraz ujedno je p r d e, s svim Scilama i Haribdama stalo biti i ostati ljudskim bićima u punini toga huma)c .a. o : ia ameće ne samo kroz krupne povijesno-političke priče, ili dramatične ratne i druge slične životne, osobne i kolektivne tragedije i traume, već se (raz)otkriva i u

sitnicama koje život znače („les choses de la vie“) i možda ga upravo one čine vječnim i (be)smislenim.

O svemu tomu, ali i nizu drugih stvari (posebno dojmljiv utisak ostavlja esej naslovljen „Suza za zagorske brege“), Finci piše smireno, krajnje pošteno i otvoreno poravnavajući samo njemu znane dugove, jednostavno zna kako sve dugove nikad nije moguće do kraja i u potpunosti otplatiti i upravo stoga valja nam se u sebi samome pomiriti sa drugima, jer čak i onda kad smo mislili da činimo dobro, nekome smo, gotovo izvjesno (u)činili krivo. I tek tada nam postaje kristalno jasno, ono što mladom, pa i tzv. čovjeku zrele dobi, jednostavno po zakonima fiziologije ne dolazi u pamet: naša fizička, tjelesna prolaznost uvijek je vezana za vječnost duše; dok se nalazi u jednom biću čini ga jedinstvenim i neponovljivim, ma koliko se to mnogima od nas (a rekao bih ogromnoj većini) ne čini tako; patimo jer smo navodno „osuđeni“ na prosječnost i banalnost, ali gotovo nikad, ili malo kad sakupimo dovoljno hrabrosti da to sami, oslanjajući se na ono malo duše koju nosimo u sebi, pokušamo promijeniti.

MILOST NADAHNUĆA

Finci ta pitanja neprestano (p)okreće i stalno, kroz različite prizme pokušava dokučiti, ili se barem približiti neakvim mogućim odgovorima; u to smislu odabrao sam jedan fragment koji možda najbolje oslikava i iskazuje stanje, credo njegova duha:

„Pisanje je piščeva duhovna biografija, priča njegova osobnog razvoja, njegova nastajanja, sazrijevanja, pronalaženja, nestajanja, slika njegovog unutarnjeg putovanja. Piščevo djelo je piščeva priča o životu i smrti. Sve što je u nama uvijek je s nama. Iz nas izlazi i odnekud nam dolazi. U nama se smješta i oblikuje iz onoga što je bilo, iz prošlih iskustava, iz upamćenog i zaboravljenog, čak iz nekog zametnutog, nikad nam sasvim znanog podrijetla svega, iz nekog neznatnog nam temelja, iz dalekog, nedokučivog izvora postojanja. A do toga nas vodi naša intuicija, spoznaja i imaginacija. Do toga nas može dovesti i neka sitnica, probuditi naše uspavane i zamrle osjećaje, kao što nas neki detalj iz svakodnevnog života može potaknuti na razmišljanje o krupnim metafizičkim pitanjima. Sve što jesmo čini našu osobnu osnovu. Našu dušu i naše činenje i bivanje“.

Svojedobno, nekako prije no što je preminuo (početkom 2017) poptisnik ovi redova razgovarao je u Pragu sa bivšim profesorom češkog jezika i književnosti, kasnije i prijateljem, Dušanom Karpatskym, velikim prevoditeljem s hrvatskog na češki jezik i obratno, o njegovoj neponovljivoj antologiji hrvatskog pjesništva „Korablja od koralja“ (Prag, 2007). Prije svega, mora se naglasiti bez imalo pretjerivanja, o jednostavno genijalnom prijevodu, jednako tako genijalne Slamnigove poeme „Barbare“ na češki jezik u kojem su uhvaćene sve, pa i one najtanjanije intonacije zvuka i ritma ove pjesme. Na oduševljene pohvale njegovog prevoditeljskog podviga, kakav je bio, uvijek ironični, pomalo i cinični Židov, samo je kratko konstatirao kako je imao sreće, jer ga je baš u tom trenutku Bog dotakao rukom i darivao ga „milošću nadahnuća“.

Jednom i nikadaviše, bilo je i prije i poslije toga sjajnih prijevoda, književnih tekstova, ali „Barbara“ je ostala neponovljiva (ako nije nepristojno, bolje zvuči na češkom, nego li na hrvatskom originalu). Nešto slično bi se mogao reći i za Fincijevu knjigu „Putovanja duše“ – dok je pisao ovo izvanredno djelo, Bog ga je više puta pomilovao, darivao svojom rukom, ali kako se čini, nije to bilo prvi puta i neka ranija djela („Sve dok“) prošla su sličnu fazu inicijacije. Utoliko je za nadati se kako to nije bilo i posljednji put i utoliko s nestrpljenjem iščekujem(o) novo Fincijevo ostvarenje.

